

Sygn. akt IV CZ 106/17

POSTANOWIENIE

Dnia 25 stycznia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote (przewodniczący)

SSN Anna Owczarek

SSN Roman Trzaskowski (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku E.G. i J.W.

przy uczestnictwie E.T. i K.T.

o podział majątku wspólnego,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 25 stycznia 2018 r.,

dwóch zażaleń uczestników postępowania E.T.

i K.T.

na postanowienie Sądu Okręgowego w B.

z dnia 26 października 2017 r., sygn. akt II Ca [...] /17,

**oddala zażalenia, pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach
postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym
postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Wnioskodawcy E.G. i J.W. wnieśli o podział majątku wspólnego uczestników postępowania E.T. i K.T. Domagali się ustalenia, że udział każdego z uczestników w majątku wspólnym wynosi 1/2 części, w skład majątku wspólnego wchodzi m.in. własność zabudowanej nieruchomości gruntowej - działki budowlanej nr [...] o powierzchni 0,0567 ha, położonej przy ul. W.P. [...] w B. w obrębie nr 15, dla której Sąd Rejonowy w B. IX Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o nr KW [...], nadto dokonania podziału majątku wspólnego uczestników postępowania w taki sposób, aby wymienioną nieruchomość wraz z jej częściami składowymi przyznać na własność K.T. z obowiązkiem spłaty na rzecz E.T.

Postanowieniem z dnia [...] kwietnia 2017 r. (sygn. akt II Ns [...] /16) Sąd Rejonowy w B. oddalił wniosek (pkt I). Umorzył postępowanie wywołane wnioskami uczestników postępowania o ustalenie nierównych udziałów i poczynienia nakładów i wydatków (pkt II).

Sąd Okręgowy w B. postanowieniem z dnia 26 października 2017 r. uchylił to postanowienie i przekazał sprawę Sadowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że wnioskodawcy posiadają status wierzycieli uczestnika postępowania E.T., nabyli bowiem wierzytelność spółki „C” sp. z o.o. w likwidacji w stosunku do uczestnika wynikającą z wyroku Sądu Okręgowego w B., a następnie uzyskali klauzulę wykonalności na swoją rzecz. Wnioskodawcy wystąpili do Sądu Rejonowego o ustanowienie rozdzielnosci majątkowej uczestników i żądanie to zostało uwzględnione. Nadto wierzyciele wszczęli postępowanie egzekucyjne przeciwko E.T., w toku którego wnioskowali o dokonanie szeregu czynności. Nie został jednakże zgłoszony wniosek o zajęcie prawa E.T. jako małżonka do żądania podziału majątku wspólnego.

Sąd Rejonowy uznał - powołując się na ugruntowane stanowisko doktryny i orzecznictwa - że warunkiem skutecznego domagania się przez wierzyciela podziału majątku wspólnego jest zajęcie przez komornika na wniosek wierzyciela egzekwującego prawa dłużnika do żądania podziału majątku i zawiadomienie o tym

współmałżonka, o czym stanowi przepis art. 912 k.p.c. Ponieważ w niniejszej sprawie warunek ten nie został spełniony, Sąd przyjął, że wnioskodawcy nie posiadają tzw. legitymacji czynnej, materialnej do żądania podziału majątku i wniosek w tym zakresie oddalił. Umorzył też – jako bezprzedmiotowe na tym etapie - postępowanie wywołane wnioskami uczestników postępowania dotyczącymi nierównych udziałów i nakładów.

Sąd Okręgowy wskazał, że uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania było wynikiem zmiany okoliczności na etapie postępowania odwoławczego.

Sąd bowiem dopuścił dowód z dokumentów w postaci zawiadomienia o wszczęciu egzekucji z innych praw majątkowych, tj. prawa żądania podziału majątku wspólnego przysługującego dłużnikowi E.T. z udziałem K.T. dokonanego przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w B. T.Ż. w dniu 20 kwietnia 2017 r. w sprawie Km [...] /11 wraz z potwierdzeniami odbioru zawiadomienia przez uczestników. Uznał, że z uwagi na daty ich powstania dokumenty te nie mogły być przedstawione w postępowaniu pierwszoinstancyjnym, a mają istotny wpływ na rozstrzygnięcie sprawy. I chociaż wierzyciele mogli wcześniej wystąpić ze stosownym wnioskiem do komornika o zajęcie tego prawa, to nie zmienia to faktu, że przedłożony przez wnioskodawców dowód powstał po wydaniu zaskarżonego orzeczenia, a jego dopuszczenie na tym etapie powoduje wystąpienie nowych, istotnych okoliczności faktycznych w sprawie i skutków materialnoprawnych, na które Sąd Okręgowy nie mógł pozostać obojętny. W wyniku zajęcia prawa dłużnika E.T. jako małżonka uprawnionego do żądania podziału majątku wspólnego, wnioskodawcy jako wierzyciele uzyskali prawo do skutecznego domagania się podziału majątku wspólnego uczestników postępowania.

W swym zażaleniu uczestnik postępowania zarzucił naruszenie art. 386 § 4 k.p.c., a uczestniczka - naruszenie art. 217 § 2 i 207 w związku z art. 391 § 1 k.p.c., art. 381 w związku z art. 233 § 1 k.p.c. oraz art. 386 § 4 k.p.c. Uczestnicy wnieśli o uchylenie zaskarżonego postanowienia, a także - na podstawie art. 380 w związku z art. 398²¹ k.p.c. - o rozpoznanie niezaskarżalnego

postanowienia mającego wpływ na rozstrzygnięcie sprawy i pominięcie wniosku dowodowego zgłoszonego przez wnioskodawców w postępowaniu odwoławczym oraz zasądzenie kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W orzecnictwie Sądu Najwyższego jednolicie przyjmuje się, że zażalenie przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. ma na celu jedynie skontrolowanie przez Sąd Najwyższy, czy orzeczenie kasatoryjne sądu drugiej instancji, przekazujące sprawę do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji, zostało prawidłowo oparte na jednej z przesłanek przewidzianych w art. 386 § 2 lub 4 k.p.c., a więc, czy powołana przez sąd drugiej instancji przyczyna uchylenia odpowiada wskazanej w uzasadnieniu podstawie ustawowej i czy rzeczywiście wystąpiła w sprawie. Dokonywana ocena powinna mieć zatem charakter formalny i skupiać się wyłącznie na ustanowionych w powyższych przepisach przesłankach uchylenia orzeczenia sądu pierwszej instancji i nie może wkraczać nie tylko w ocenę merytorycznego stanowiska sądu drugiej instancji w kwestii materialnoprawnych podstaw rozstrzygnięcia, lecz także w ocenę prawidłowości zastosowania przez ten sąd innych przepisów prawa procesowego, nie związanych bezpośrednio ze wskazaną przyczyną uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji (por. np. postanowienia z dnia 7 listopada 2012 r. IV CZ 147/12, OSNC 2013, nr 3, poz. 41, z dnia 25 czerwca 2015 r., V CZ 6/16, z dnia 29 października 2015 r., I CZ 92/15 i z dnia 7 kwietnia 2016 r. II CZ 6/15, nie publ.).

Jak wielokrotnie wskazywał Sąd Najwyższy, nierozpoznanie istoty sprawy, w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c., jest wadliwością rozstrzygnięcia polegającą na wydaniu przez sąd pierwszej instancji orzeczenia, które nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, bądź zaniechaniu zbadania przez ten sąd materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów stron z powodu bezpodstawnego przyjęcia, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (por. postanowienia z dnia 23 września 1998 r. II CKN 897/97, OSNC 1999/1/22, z dnia 12 lutego 2002 r. I CKN 486/00, OSP 2003/3/36, z dnia 19 czerwca 2013 r., I CSK 156/13, nie publ.; z dnia 25 czerwca 2015 r., V CZ 35/15, nie publ. i z dnia 7 kwietnia 2016 r. II CZ 6/16, nie publ.).

Sąd Okręgowy dopuścił dowód z dokumentów w postaci zawiadomienia o wszczęciu egzekucji z innych praw majątkowych, tj. prawa żądania podziału majątku wspólnego przysługującego dłużnikowi E.T. z udziałem K.T. dokonanego przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w B. T.Ż. w dniu 20 kwietnia 2017 r. w sprawie Km [...] /11 wraz z potwierdzeniami odbioru zawiadomienia przez uczestników. Z uwagi na to, że wykazano, iż wnioskodawcy dokonali zajęcia prawa dłużnika E.T. jako małżonka uprawnionego do żądania podziału majątku wspólnego, tym samym uzyskali prawo do skutecznego domagania się, jako wierzyciele, podziału majątku wspólnego uczestników postępowania.

Oddalenie wniosku o podział majątku jedynie z powodu przyjęcia braku legitymacji wierzycieli do wystąpienia z takim żądaniem, oznacza nierozpoznanie istoty sprawy. W związku z tym rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego jest prawidłowe.

Należy podkreślić, że odpowiednie stosowanie w postępowaniu apelacyjnym przepisu art. 316 § 1 k.p.c. oznacza, iż sąd drugiej instancji obowiązany jest - przy uwzględnieniu unormowań zawartych w art. 381 i 382 k.p.c. - brać pod uwagę zmiany w stanie faktycznym i prawnym sprawy, wpływające na treść orzeczenia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia [...] listopada 1998 r., III CKN 259/98, nie publ.).

Artykuł 381 k.p.c. ma na względzie zapobieżenie przewlekaniu sprawy, nie może jednak stanowić przeszkody w wyjaśnieniu okoliczności koniecznych do prawidłowego rozstrzygnięcia sporu, do czego powinien zawsze dążyć sąd apelacyjny. Celem art. 381 k.p.c. jest dążenie do koncentracji procesu i zachęcania stron do przedstawiania całego materiału procesowego w pierwszej instancji oraz przyspieszenia postępowania apelacyjnego. Względy te muszą być jednak zestawione z zasadą procesu sprawiedliwego i opartego na wszechstronnym badaniu okoliczności sprawy. Skoro art. 381 k.p.c. stanowi, że sąd apelacyjny może pominąć nowe fakty i dowody, to tym samym przyjmuje jako zasadę, iż nowe fakty i dowody są dopuszczalne, a tylko wyjątkowo wykluczone. Mogą one być pominięte przez sąd drugiej instancji przede wszystkim wtedy, gdy strona nie przytoczyła ich z własnej winy. Nowych faktów i dowodów nie można zatem pominąć jedynie dlatego, że mogą one przyczynić się do przewlekłości postępowania apelacyjnego

(fakt obiektywnego przedłużenia sporu nie jest sam przez się wystarczający). Należyte bowiem osądzenie sprawy wymaga, by sąd nie pomijał istotnych faktów i dowodów, a tym samym, by nie wydano orzeczenia bez uwzględnienia całego dostępnego materiału faktycznego i dowodowego.

Za nowe fakty i dowody w rozumieniu art. 381 k.p.c. należy uznać takie, które nie istniały wcześniej lub o których istnieniu stronie nie było wiadomo w toku postępowania przed sądem pierwszej instancji (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 593/00).

Jak trafnie wskazał Sąd drugiej instancji z uwagi na daty powstania dokumentów dołączonych do apelacji nie mogły one być przedstawione w postępowaniu pierwszoinstancyjnym, a mają istotny wpływ na rozstrzygnięcie sprawy. Chociaż wierzyciele mogli wcześniej wystąpić ze stosownym wnioskiem do komornika o zajęcie tego prawa, to nie zmienia to faktu, że przedłożony przez wnioskodawców dowód powstał po wydaniu zaskarżonego orzeczenia, a jego dopuszczenie na tym etapie powoduje wystąpienie nowych, istotnych okoliczności faktycznych w sprawie i skutków materialnoprawnych, które nie mogły zostać pominięte przez Sąd Okręgowy.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398 w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. oddalił zażalenia, pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.

jw

a.ł